

Landbruks- og matdepartementet

Hovedkontor

Økernveien 94
NO-0579 Oslo
Telefon: 22 18 51 00
Fax 22 18 52 00
Bankgiro: 5010 05 91828
SWIFT: DNBANOKK
Foretaksnr.: 855869942
www.niva.no
post@niva.no

Deres referanse

Vår referanse

Journalnummer 0131/22

Dato

30.03.2022

Innspill til utredning om Bionova

Vi takker for muligheten til å gi innspill til utredning om Bionova. Vi tar utgangspunkt i de tre spørsmålene Regjeringen har stilt.

1. Hvilke kjerneoppgaver bør Bionova ha?

Ifølge Regjeringen skal et hovedformål med Bionova være at det «skal være et verktøy for å bidra til klimatiltak i jordbruket. I tillegg skal Bionova bidra til innovasjon og verdiskaping innen bioøkonomien knyttet til jordbruk, skogbruk og havbruk.»

Vi er positive til den foreslåtte innretningen og ser det som hensiktsmessig at både land og hav er dekket. For faglig innretning av Bionovas oppgaver, viser til spørsmål 2 om utfordringer som ikke er dekket per i dag.

Vi ser for oss følgende kjerneoppgaver for Bionova:

- Forvalte tilskuddsordning(er)
- Sørge for sammenstilling av læring fra prosjekter som har fått midler
- Formidle læring og beste praksis til relevante myndigheter og næringsaktører

For å sikre dette, bør det være et kriterium for støtte at data fra prosjektene deles.

2. Hvilke utfordringer løses ikke ved dagens virkemidler?

Under har vi overordnet oppsummert noen utfordringer med dagens virkemidler. Vi har her fokusert på virkemidler utenfor jordbruksoppkjøret.

Ordning	Forvaltningsorgan	Tematisk relevant	Utfordringer
Forskningsmidler	Forskningsrådet	Ja	• Større prosjekter • Enkeltpersonforetak kan normalt ikke søke • I liten grad egnet for pilotering eller gjennomføring på én enkelt gård/anlegg
Klimasats	Miljødirektoratet	Ja	• Kun kommuner & fylkeskommuner kan søke
Tilskudd til klimatilpasning	Miljødirektoratet	Ja	• Kun kommuner & fylkeskommuner kan søke • Kun støtte til kunnskapsinnhenting/-heving og nettverk • Ikke midler til gjennomføring av tiltak
Bioøkonomiordningen	Innovasjon Norge	Ja	• Kun små og store bedrifter kan søke • Vektlegger verdiskapning, sysselsetting og økt lønnsomhet • Skal kunne «sannsynliggjøre» en klimagevinst • Synes i liten grad å dekke innovasjon i form av nye arter i havbruket – vektlegger foredling
Sjøtransport - Havbruk	Enova	Ja	• Dekker klimavennlig teknologi i anlegg og fartøy til havbruk, bl.a. landstrøm til anlegg og batteri i fartøy • Dekker ikke teknologi knyttet til fôrproduksjon og svinn • Kun oppdrettere kan søke
Grønne tillatelser - havbruk	NFD	Ja	• Bærekraftig, konkurransedyktig næring og verdiskapning • Nye teknologiske løsninger eller driftsmåter som legger til rette for å redusere miljøutfordringene med rømming av oppdrettsfisk og spredning av lakselus • Kun oppdrettere
Tilskudd til vannmiljøtiltak	Miljødirektoratet	Ja	• Restaureringstiltak for å bedre vannmiljø • Primært relevant for å redusere jordbruksforurensning ved økt avrenning som følge av bl.a. klimaendringer

Ordning	Forvaltningsorgan	Tematisk relevant	Utfordringer
			Midler kan søkes av vannområdeutvalg, internkommunale vannprosjekt, kommuner, forskningsinstitusjoner, frivillige organisasjoner, private virksomheter

Tabellen viser at dagens virkemidler varierer med tanke på 1) faglig innretning, 2) hvilke type aktiviteter som kan dekkes (kunnskapsinnhenting, gjennomføring av tiltak, etc.) og 3) hvem som kan søke. Under finner dere våre forslag for Bionova knyttet til disse tre pillarene.

Faglig innretning:

Basert på ovennevnte, mener vi ordningen bør ha som formål å redusere utslipp i jord-, skog- og havbruk. Klimagassreduksjoner knyttet til før og svinn før marked bør inkluderes.

Klimagassreduksjoner som dekkes av andre ordninger, bør ikke inkluderes, eksempelvis miljøvennlig spredning av gjødsel.

For havbruk er det et politisk ønske om flere anlegg offshore. Dette vil innebære økt behov for sjøtransport, og det er viktig at dette transportbehovet ikke gir økte klimagassutslipp. Det virker imidlertid mer hensiktsmessig å dekke dette behovet ved økte bevillinger til ENOVAs program for havbruk (se tabell) framfor å legge denne oppgaven til Bionova.

Bioøkonomien har betydelig påvirkning på våre vannressurser og livet i våre vassdrag og på land. Det bør være krav til at denne effekten vurderes ved valg av klimatiltak. Der det er mulig, bør vinn-vinn-vinn-tiltak gis preferanse.

Det bør sees på muligheter for å inkludere støtte til tiltak for indirekte utslipp, dvs. i form av redusert matsvinn og redusert konsum av rødt kjøtt. Dette kan bidra til betydelige klimagassutslipp.

Vi ser også behov for tilskudd til klimatilpasning for å sikre matproduksjon både til lands og til havs. Det er imidlertid en risiko for at en høy andel av midlene går til klimatilpasning dersom det ikke legges inn en form for «fordelingsnøkkel». Dette kan potensielt gjøres ved å si at en viss prosent av budsjettet, skal gå til utslippsreduksjoner. Naturbaserte løsninger som bidrar til klimatilpasning av næringene, bør inkluderes i ordningen. Vi er ikke kjent med at det i dag finnes ordninger som retter seg spesifikt på etablering og drift av naturbaserte løsninger for å sikre matproduksjon.

Innovasjon Norges bioøkonomiordning ser ut til å vektlegge foredling og markedsadgang. Vi mener det er behov for støtte til innovasjon i nye sorter i jordbruket og nye marine arter for havbruk. Innovasjon knyttet til landbasert oppdrett kan med fordel også inkluderes. Dette kan potensielt heller legges inn i den eksisterende bioøkonomiordningen, men det forutsetter at denne utvides til forskning og ikke bare kunnskapsinnhenting.

Aktiviteter som kan dekkes

For å oppnå raske utslippsreduksjoner og bidra til 2030-målene, mener vi det er nødvendig at midlene kan brukes til å gjennomføre tiltak, inklusive investering i nødvendig utstyr som ikke inngår i den eksisterende driften ved søknadstidspunktet.

På flere av disse områdene er det imidlertid betydelige kunnskapshull, og det vil være behov for å kunne dekke den forskning og kunnskapsinnhenting som er nødvendig for å gjennomføre tiltak og dokumentere effekt av disse. Mekanismen bør ikke dekke forskning og kunnskapsinnhenting som ikke gjøres i samarbeid med en aktør i verdikjeden.

Midlene bør også kunne dekke jevnlige kunnskapssammenstillinger på tvers av gjennomførte tiltak for å sikre nødvendig læring (jmf punkt 1), men dette kan med fordel gjøres ved utlysning.

Hvem kan søke

Vi mener det er hensiktsmessig at flere grupper kan søke, slik som i Tilskuddsordning for vannmiljøtiltak. Det bør åpnes for at aktører i alle ledd i verdikjeden kan søke. I tillegg mener vi forskningsinstitusjoner og frivillige organisasjoner mfl bør kunne søke støtte.

Forskningsinstitusjoner kan initiere samme tiltak ved ulike enheter og evt. gjøre justeringer for å se hva som virker best. Forskningsinstitusjoner bør imidlertid ikke kunne søke uten samarbeid med en aktør i verdikjeden. Frivillige organisasjoner kan eksempelvis kunne søke støtte til arbeid med indirekte utslippsreduksjoner. Dette kan gjøres uavhengig av samarbeid med produsent.

3. Hvordan kan Bionova organiseres for best mulig målretting av innsats og størst mulig brukervennlighet og kostnadseffektivitet?

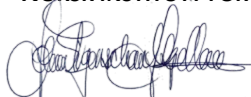
Målretting og kostnadseffektivitet: Det bør være krav til å dokumentere resultater av prosjektet, eksempelvis dokumentere oppnådde klimagassreduksjoner. Spesielt i oppstarten bør det være rom for «prøving og feiling». Negativt resultat er også læring. Men dersom en viss type tiltak viser seg ikke å ha ønsket effekt, bør de ikke lenger være støtteberettiget.

Brukervennlighet: God informasjon om ordningen, samt god og lett tilgjengelig veiledning er viktig for brukervennligheten. Foreslått budsjett for Bionova er svært begrenset. Det er behov for å øke dette betydelig for å være et attraktivt virkemiddel som kan utløse ønsket effekt.

Virkemiddelapparatet er omfattende. Det er mange fordeler ved å legge Bionova til en eksisterende aktør, eksempelvis Innovasjon Norge. Dette vil legge til rette for samkjøring med den eksisterende Bioøkonomiordningen. Det er også en fordel at Innovasjon Norge generelt jobber tverrsektorielt. Alternativt kan Bionova opprettes som egen institusjon à la ENOVA. Dette fordrer imidlertid helt andre budsjetter enn det som er foreslått og kan potensielt vurderes på sikt.

Med vennlig hilsen

NORSK INSTITUTT FOR VANNFORSKNING

Solrun F. Skjellum

Forskningssjef for bærekraftig samfunnsutvikling